

УДК 342.721

О. М. Пожар

ГЕНЕЗИС ПРАВА НА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАННІСТЬ В ІСТОРІЇ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОЇ ДУМКИ

Постановка проблеми. На сьогоднішній час багато гуманітарних наук, таких як політологія, соціологія, філософія, юриспруденція та інші, займаються дослідженням прав людини. Одним з таких прав є право кожної людини на особисту недоторканність, яке в юриспруденції досліджується в об'єктивному і суб'єктивному розумінні.

Утворення правової держави неможливе без постійного формування та забезпечення соціальної ролі людини, її недоторканності та безпеки. Тому в ст. 29 Конституції України закріплюється право кожного на особисту недоторканність. Але в юридичній науці, незважаючи на глибокий аналіз проблеми захисту прав та свобод громадянина в цілому, дослідження права на особисту недоторканність розробляється не дуже активно, що обумовлює актуальність цього питання та необхідність її дослідження.

Комплексне дослідження права людини на особисту недоторканність є нагальною потребою. Воно передбачає науковий аналіз його філософсько-правових витоків, ідей, що історично передували оформленню концепції права на особисту недоторканність у її сучасному вигляді, визначення юридичної природи цього багатоаспектного права.

Стан дослідження. На це питання частково звертали увагу у своїх працях такі вчені, як О.В. Домбровська, В.М. Куріцин, Е.А. Лукашева, П.І. Люблінський, М.І. Матузов, В.С. Олійник, А.А. Опалєва, І.Л. Петрухін, П. Рабінович, С.Д. Цалін. Проте проблеми виникнення та розвитку права на особисту недоторканність в історії політико-правової думки не були предметом спеціального дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою даної статті є аналіз теоретичних аспектів зародження та становлення права на особисту недоторканність з використанням історичного методу, дослідження існуючих наукових, політично-правових джерел щодо права людини на особисту недоторканність та його нормативно-правове закріплення в історії міжнародного та вітчизняного законодавства. Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі завдання: 1) проаналізувати історію зародження ідеї особистої недоторканності у політико-правових думках різного часу; 2) дослідити подальший розвиток права на особисту недоторканність та визначити деякі перспективи розвитку цього права у світовому співтоваристві.

Виклад основних положень. Прийнято вважати, що вперше право на особисту недоторканність було юридично закріплено у 1215 року у Великій хартії вольностей. Однак ростки ідеї про особисту недоторканність знайшли своє відображення вже у працях мислителів Стародавнього світу. Своєрідною інтерпретацією цієї ідеї можна вважати роздуми античних мислителів про безперервний зв'язок держави, права та свободи особистості, про місце та роль духовної свободи, про природне право на свободу та інші. Трактівка ідей прав та свобод людини в цей період часу взагалі, в тому числі і в яких зароджувалися ідеї особистої недоторканності, хоч і

зв'язувалася з природними правами людини, все ж таки в значному ступені носила кастовий, тобто обмежений характер [1, с. 22].

Першою ідеологічною передумовою виникнення вчення про права людини слід вважати появу гуманістичних підходів, заснованих на співвіднесенні людини з оточуючим світом. У різні історичні періоди ідеї, які ми сьогодні називаємо правами людини, набували різного звучання – чи то релігійного, чи то морально-етичного, чи то раціонально-обґрунтованого, в залежності від того, яка парадигма мислення була домінуючою у той час. Але мінливі історичні образи уявлень про права людини у всі часи мали спільний універсальний зміст. Цей зміст відображався у двох цінностях: свободі та справедливості. Як зазначила О.Г. Рогова, свобода та справедливість як соціальні явища тісно пов'язані з історичними уявленнями про права людини [2, с. 11].

Історичною передумовою виникнення права на особисту недоторканність є право людини на свободу. З моменту появи людини як елемента структурної одиниці соціального суспільства її розвиток проходить у рамках двох постійно трансформуючих та діалектично пов'язаних форм існування: спілкування та відокремлення чи інакше солідарності та індивідуалізму. Людина не може існувати без взаємодії з іншими членами суспільства, але для того, щоб взаємодіяти, вона повинна володіти свободою, тобто бути відокремленою від інших людей. Свобода – це найвища цінність, яка не може бути порівняна з іншими демократичними цінностями, навіть рівністю. Всі права людини є по суті інтерпретацією вищої ідеї свободи [3, с. 7–9], в тому числі і право на особисту недоторканність.

Свободу слід розуміти як філософську і як правову категорію, що поєднується у філософії права. Природне право є предметом філософії права та невід'ємне від природи самої людини та її свободи. Без пізнання людини неможливе пізнати філософію прав людини [4, с. 15].

У філософії античного періоду розвитку суспільства розглядали соціальну свободу як можливість конкретної людини діяти у відповідальності зі своєю власною волею. Саме античному філософу Платону належить ідея обґрунтування права і держави як соціальних благ, що мають своїм обов'язком забезпечувати охорону і захист прав людини [5, с. 26–27]. У працях Платона відслідковується свобода теоретичного мислення та свобода його наслідків.

Свободу античної людини Арістотель розглядав у співвідношенні з рабством. На думку Арістотеля, свобода людини складається з трьох можливостей: 1) вибору права розуміння; 2) приборкання невгамованих пристрастей; 3) правильних дій [6, с. 60].

На відміну від Платона Арістотель прагне показати людину, якою вона є, її свободу, можливість обмеження цієї свободи з боку суспільства, коли надлишок індивідуальної свободи шкодить свободі інших індивідумів.

Епікур вважав свободу вищим благом. Він вбачав свободу індивіда в свободі від фізичних страждань і душевних тривог, в можливості вибору насолоди та душевного спокою [7, с. 98–99]. У своїх наукових працях Епікур розглядав також поняття індивідуальної свободи, тобто неможливість обмеження такої свободи шляхом спричинення душевних та фізичних страждань.

Одним з великих досягнень древньогрецького гуманізму є вчення Протагора «Людина – міра всіх речей» – тезис, який підносить людину на вищий рівень та признає її абсолютну цінність [8, с. 20].

Римський філософ М. Цицерон зазначав, що свобода залежить від законів. В одній зі своїх праць він підкреслює: «Ми повинні бути рабами законів, щоб мати свободу» [6, с. 123].

Отже, на цьому етапі розвитку філософської думки відомі мислителі того часу сформулювали перші уявлення про людину та її свободу і визнавали за ними найвищу цінність та неможливість її обмеження, що повинно забезпечуватися законами.

В середньовіччя розвиток ідеї особистої недоторканності об'єктивно обумовлювався крахом рабовласницьких і формуванням феодальних суспільних відносин і, як наслідок, ліквідацією повністю безправних людей. Однак станово-представницький характер суспільних відносин феодального суспільства перешкодив поширенню права на особисту недоторканність в рівній мірі на всі категорії громадян.

Саме до цього періоду відносять вперше чітко сформульовану ідею особистої недоторканності, виражену, зокрема, в трактаті Гланвілла про закони і звичаї Англії та у Великій хартії вольностей 1215 року. В ст. 39 Хартії говорилося: «Жодна вільна людина не може бути арештована, або поміщена до в'язниці, чи позбавлена володіння, або оголошена поза законом, або вигнана, або яким-небудь іншим чином знедолена, і ми не підемо на неї, і не направимо на неї інакше, як за законним вироком рівних їй і за законом країни» [10, с. 39].

В процесі становлення середньовічної теології, дослідження свободи людини можна виділити в працях Фоми Аквінського та Августина Блаженного. Припускалося, що людина може самостійно вибирати собі віросповідання та дотримуватися канонів цієї релігії. Августин Блаженний вважав свободу злом. Він говорив про те, що існує свобода божа, а у людини відсутня свобода вибору [9, с. 82–86].

Фома Аквінський вважав, що людина не повинна хотіти сприймати розумом те, що перевищує можливості людського пізнання. Те, що викладено Богом, людина має сприймати на віру [6, с. 102].

Отже, в умовах середньовіччя людина не була вільною у своїх помислах і діях, а залежала від релігійних догматів і церкви. Її свобода обмежувалася впливом релігії і церкви. Індивідуальна свобода не була соціальним благом самої людини. Її могли безпідставно затримати, заарештувати, застосувати до неї тортури. Все це могло виправдовуватися волею Бога.

Поділяючи існування людини на природний і громадянський стан, філософи Нового часу пов'язують певні права людини (в тому числі і право на недоторканність) саме із природним станом. Природним законом обґрунтовується заборона людині шкодити своєму власному життю, свободі та життю і свободі інших, покладається обов'язок керуватися законом самозбереження та відмічається невідчужуваний характер права самозахисту.

Серед дослідників нового часу питання про особисту недоторканність розглядається в працях Т. Гоббса, Дж. Локка та інших французьких просвітників.

Т. Гоббс вважав, що людина вільна від природи, любить свободу та владу над іншими людьми. Він говорив про те, що свобода та необхідність не протиставляються одна одній, а взаємопроникають одна в одну [11, с. 197].

Дж. Локк у своїх працях стверджував, що свобода людини ґрунтується на законі і пов'язував особисту недоторканність із забезпеченням таких інтересів, як життя, свобода, здоров'я [12, с. 50–51]. Індивідуальна свобода необхідна для життя людини. Людина не має права спричиняти собі шкоду, продавати себе в рабство. Розглядаючи обмеження індивідуальної свободи, Дж. Локк зазначає, що це обмежує особисту недоторканність людини [13, с. 60].

Одним з французьких просвітників, що розглядав ідеї безпеки і недоторканності особистості, був Ш. Монтеск'є. Він, визначаючи свободу, наголошував на тому, що це право людини – робити все, дозволене законом. Тільки на таких умовах людина може мати повну свободу, бути вільною у виборі певного варіанта поведінки в межах існуючих в державі законів. Якщо в суспільстві незабезпечена реалізація прав і свобод людини, її недоторканність, таке суспільство не може вважатися демократичним [14, с. 289].

На відміну від попередньої історії людства, яку можна визначити як позитивізація права на особисту свободу і недоторканність у вузькому сенсі і встановлення відповідних санкцій за свавільне позбавлення людини свободи, із XVIII ст. відбувається поступове опрацювання ідеї права на свободу і особисту недоторканність як багатоаспектної правової та філософської категорії.

Отже, з XVIII ст. право на свободу і особисту недоторканність стає однією з головних проблем філософської рефлексії та критичних пошуків інших наук. Поступово здійснюється формування та розвиток концепції прав людини, сутнісною ознакою чого стало їх швидке розширення, визнання, а згодом і правове закріплення.

В Англії у XVII ст. право на особисту недоторканність вперше було закріплено у вигляді процедури *habeas corpus*. *Habeas Corpus Act* був одним з основних конституційних актів, прийнятих англійським парламентом у травні 1679 року. Він гарантував процесуальні права громадян, особисту недоторканність, встановлював правила арешту та виклику обвинуваченого до суду.

У XVIII ст. право на особисту недоторканність було проголошено у Французькій Декларації, прав людини та громадянина 1789 року. Орієнтуючись на досвід Сполучених Штатів Америки та ідеалістичні висловлювання Вольтера, автори Декларації такі як Дюпор, Муньє, Лафайет, в основу цього документа поклали ідеї свободи та законності. Так, вперше у статтях 7, 8 Декларації було введено правові принципи, що застосовуються і сьогодні: «закон не має зворотної сили», «тільки на підставі закону громадянина можна затримати, осудити та покарати» [15, с. 54]. Так з'явилися перші важливі правові гарантії особистої недоторканності людини.

Що стосується Сполучених Штатів Америки, то право на особисту недоторканність було визначено в Біллі про права 1791 року. В цьому документі були закріплені основні демократичні права та свободи особистого та політичного характеру.

В Поправці IV американського Білля про права 1791 року вже прямо використовується термін «недоторканність особистості»: «Право народу на недоторканність особи, житла, паперів і майна від необґрунтованих обшуків і арештів не повинно

порушуватися, і ніякі ордери не повинні видаватися інакше як при достатніх до того підстав, підтверджених присягою або заявою, із докладним описом місця, що підлягає обшуку, та осіб або предметів, які підлягають арешту» [16, с. 243].

Теоретичний розвиток ідеї особистої недоторканності в другій половині XIX і першій чверті XX ст. був пов'язаний з обґрунтуванням і поширенням положень про духовну свободу, обмеження державної влади, природні права та правову державу.

На становлення і розвиток ідеї особистої недоторканності вирішальний вплив справила природно-правова концепція. Ідея природних природжених прав людини покликана була поставити заслін всевладдю держави, що перешкоджає розвитку свободи та автономії особистості [17, с. 11].

Роботи вчених цього періоду внесли значний вклад у теоретичне виправдання комплексу невід'ємних прав людини, які прийнято називати правами першого покоління. Права першого покоління, в тому числі право на особисту недоторканність, розглядалися в якості прав, що реалізують так звану негативну свободу і зобов'язують державу утримуватися від втручання у сфери, регульовані цими правами [18, с. 21].

Так, російський вчений Б.А. Кістяковський відносив недоторканність особистості до групи прав, названої «свобода особистості від держави». Він розглядав її як законні рамки для повноважень органів влади по припиненню порушень законів у правовій державі [19, с. 561]. Тобто це певні правові гарантії невтручання держави в особисту сферу кожної людини.

П.І. Люблінський поставив питання про захист не тільки від неправомірного державно-владного примусу, але й від примусу з боку інших громадян. Недоторканність особистості – це, на його думку, «право, що спирається на усвідомлення можливості поступати і діяти у відповідності зі своїми переконаннями в межах, визначених законом, не побоюючись при цьому насильницької протидії з боку влади чи приватних осіб» [20, с. 6–7].

В радянський період ідея особистої недоторканності отримує свій розвиток як з точки зору її законодавчого закріплення, так і об'єктивного наукового дослідження. Так, уже в 1922 році відомий вчений Е.А. Єлістратов розширив право недоторканності особистості, розуміючи його як «комплекс юридичних норм, що визначають межі вторгнення державної влади в сферу фізичної недоторканності людини», за допомогою якого «досягається відома каналізація державного примусу» [21, с. 118].

Велике значення для становлення права на особисту недоторканність мають роботи таких вчених, як В. Куріцин та І.Л. Петрухін. Так, В.М. Куріцин у своїй книзі «Развитие прав и свобод в советском государстве» аналізує свободу особистості в СРСР. Науковець досліджує історичний розвиток прав і свобод людини, гарантії їх здійснення, зокрема юридичних гарантій особистої недоторканності. Автор розглядає матеріальні та міжнародно-правові умови і засоби забезпечення свободи людини [22, с. 182].

В роботах І.Л. Петрухіна «Неприкосновенность личности и принуждение в уголовном процессе», «Судебные гарантии прав личности» автор розглядає юридичні гарантії реалізації конституційного права на недоторканність громадян СРСР у сфері кримінального судочинства [23].

В основному в цей період мова йшла не про особисту недоторканність, а про недоторканність особистості. Зміст права на недоторканність особистості пов'язувався тільки з вимогою захисту і не включав в себе правомочності на власні дії.

Вельми важливою в аспекті цього досліджування є праця М.І. Матузова «Правовая система личности», в якій він розглядає поняття недоторканності та безпеки людини в правовому статусі особистості. В роботі науковець аналізує юридичну відповідальність як важливу гарантію особистої недоторканності громадян [24, с. 23].

В Українській РСР та в незалежній Україні над проблемою розуміння поняття та змісту свободи та особистої недоторканності працювали такі вчені, як С. Лисенков, О. Домбровська, О. Горова, А. Олійник, А. Колодій та інші.

Так, С. Лисенков аналізує загальні та спеціальні гарантії забезпечення конституційних прав, включаючи і право на недоторканність особи [25]. О.В. Домбровська у своїх працях розкриває зміст діяльності органів внутрішніх справ України по забезпеченню реалізації права на особисту недоторканність, шляхи удосконалення їх діяльності [26]. О. Горова провела аналіз громадянських конституційних прав та функцій міжнародно-правових норм в їх регулюванні. Вона характеризує поняття та зміст права на особисту недоторканність [27]. Отже, всі ці вчені працювали над вдосконаленням поняття, змісту права на особисту недоторканність та створенням для неї додаткових правових гарантій.

Останнє формальне закріплення на міжнародному рівні право особистої недоторканності отримало в Хартії основних прав Європейського Союзу, підписаній у Ніцці у 2000 році (ст. 3). З цього приводу Т.Є. Ушакова стверджує, що головною особливістю цього документа є те, що він закріплює групи нових прав, до яких у тому числі відносить і ті, що містить ст. 3 Хартії ЄС [28, с. 158].

Висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямі. Проаналізувавши різні ідеї і джерела права на особисту недоторканність, можна зробити висновок, що у світовій, політичній і правовій думці тема свободи та недоторканності особи виникла давно. В період централізації влади монарха та початку буржуазних революцій почався пошук шляхів щодо гарантування особистої свободи та недоторканності людини. Недоторканність людини починає забезпечуватися з появою нормативно-правових джерел, що регулюють відносини людей з державою та людей між собою.

Історія зародження і становлення права на особисту недоторканність свідчить про природний характер недоторканності людини, які с часом отримало правове закріплення меж цієї недоторканності в інтересах інших людей та в інтересах недопущення незаконного фізичного та психічного впливу на недоторканність людини з боку владних державних структур.

Подальший розвиток ідеї особистої недоторканності у світовому співтоваристві пов'язаний з глибоким проникненням в позитивне право відродженого природного права, вираженого в системі загальноновизнаних невід'ємних прав людини, які стають правовим базисом, юридичною основою національних правових систем. Про це свідчать міжнародно-правові документи та конституції демократичних держав, прийняті в ХХ–ХХІ ст.

Література

1. Опалева А.А. Институт личной неприкосновенности. Теоретико-правовые проблемы : дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.01 / А.А. Опалева. – М., 2008. – 451 с.
2. Рогова О.Г. Право на життя в системі прав людини : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / О.Г. Рогова. – Х., 2006. – 180 с.
3. Хеллер А. Свобода как высшая идея / А. Хеллер // Российский бюллетень по правам человека. – 1994. – Вып. 2. – С. 5–13.
4. Олійник В.С. Конституційне право людини на особисту недоторканність і його забезпечення органами внутрішніх справ України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / В.С. Олійник. – К., 2006. – 20 с.
5. Таранов П.С. Мудрость трёх тысячелетий / П.С. Таранов. – М. : ООО «Издательство АСТ», 1998. – 560 с.
6. Цалін С.Д. Принцип свободи волі в історії соціальної філософії та філософії права / С.Д. Цалін. – Х. : Основа, 1998. – 329 с.
7. Мудрость тысячелетий. Энциклопедия. – М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2003. – 254 с.
8. Сенин О.М. Конституционное право на свободу и личную неприкосновенность : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / О.М. Сенин. – М., 2009. – 20 с.
9. Исповедь Блаженного Августина, епископа Гиппонского / Августин Аврелий ; изд. подгот. А. А. Столяров. – М. : Ренессанс, 1991. – 486 с.
10. Конституции буржуазных государств Европы / под ред. Г.С. Гурвича. – М., 1957. – 124 с.
11. Гоббс Т. Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского // Гоббс Т. Избр. произвед. : в 2 т. – М. : Мысль, 1965. – Т. 2.
12. Локк Дж. Избранные философские произведения / Дж. Локк ; под общ. ред. А.А. Макаровского : в 2 т. – М., 1960. – Т. 2.
13. Світова класична думка про державу і право : навчальний посібник / Є.Ф. Безродний (керівник), Г.К. Ковальчук, О.С. Масний. – К. : Юрінком інтер, 1999. – 400 с.
14. Избранные произведения. В 2 томах / Монтескье Ш.; под общ. ред. Баскин М.П. – М. : Госполитиздат, 1955. – 799 с.
15. Никофорова Н.А. История государства и права зарубежных стран : учеб. пособие / Н.А. Никофорова. – М. : Окей-книга, 2007. – 161 с.
16. Антология мировой правовой мысли. Том 3. Европа и Америка, XVIII–XX вв. / Рук. науч. проекта Г. Ю. Семгин; отв. ред. О. А. Жидков. – М. : Мысль, 1999. – 830 с.
17. Общая теория права. Курс лекций / Под ред. В.К. Бабаева. – Нижний Новгород, 1993. – 544 с.
18. Общая теория прав человека / Под ред. Е.А. Лукашевой. – М. : Норма, 1996. – 610 с.
19. Кистяковский Б.А. Государственное право (общее и русское) / Б.А. Кистяковский. – М., 1908–1909. – 189 с.
20. Люблинский П.И. Неприкосновенность личности / П.И. Люблинский. – Пг., 1917.
21. Елистратов Е.А. Очерки административного права / Е.А. Елистратов. – М., 1922. – 236 с.
22. Курицын В.М. Развитие прав и свобод в советском государстве / В.М. Курицын. – М. : Юрид. лит., 1983. – 191 с.
23. Петрухин И.Л. Неприкосновенность личности и принуждение в уголовном процессе / И.Л. Петрухин. – М. : Наука, 1989. – 234 с.
24. Петрухин И.Л. Судебные гарантии прав личности / И.Л. Петрухин. – М., 1992.
25. Матузов М.И. Правовая система и личность / М.И. Матузов. – Саратов : Изд-во Саратовского ун-та, 1987. – 293 с.
26. Лисенков С.Л. Развитие прав и свобод в советском обществе / С.Л. Лисенков. – К. : «Вища школа», 1985. – 64 с.
27. Домбровська О.В. Конституційне право на життя людини і громадянина та забезпечення його реалізації органами внутрішніх справ : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.02. / О.В. Домбровська. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2005. – 19 с.
28. Горова О.Б. Конституційні громадські права людини в Україні і їх забезпечення міліцією (роль міжнародно-правових норм в цьому процесі) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / О.Б. Горова. – К. : Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 2000. – 17 с.
29. Хартия основных прав Европейского Союза: два шага вперед, один–назад в процессе европейской интеграции [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://evolution/info/index/php?option=com_content&task=view&id=483&Itemid=53.

Анотація

Пожар О. М. Генезис права на особисту недоторканність в історії політико-правової думки. – Стаття.

Стаття присвячена аналізу теоретичних аспектів зародження та становлення права на особисту недоторканність з використанням історичного методу. Особлива увага приділяється вивченню існуючих наукових та нормативних джерел щодо виникнення та становлення права на особисту недоторканність в історії міжнародної та вітчизняної політико-правової думки. Відзначено природний характер особистої недоторканності, яка з часом отримала правове закріплення меж цієї недоторканності.

Ключові слова: особиста недоторканність, права людини, свобода.

Аннотация

Пожар О. Н. Генезис права на личную неприкосновенность в истории политико-правовой мысли. – Статья.

Статья посвящена анализу теоретических аспектов зарождения и становления права на личную неприкосновенность с использованием исторического метода. Особое внимание уделяется изучению существующих научных и нормативных источников возникновения и становления права на личную неприкосновенность в истории международной и отечественной политико-правовой мысли. Отмечен естественный характер личной неприкосновенности, которая со временем получила правовое закрепление пределов этой неприкосновенности.

Ключевые слова: личная неприкосновенность, права человека, свобода.

Summary

Pozhar O. M. The genesis of the right of personal integrity in the history of political and legal opinions. – Article.

The article analyzes the theoretical aspects of the origin and development of right of personal integrity using the historical method. Special attention is paid to the existing scientific and legal sources on the origins and development of right of personal integrity in the history of international and domestic political and legal opinions. Pointed out the natural character of personal integrity, which eventually gained legal binding limits of this integrity.

Key words: personal integrity, human rights, freedom.

УДК 347.963 (477).001.73

В. Г. Андрусак

К ВОПРОСУ О РЕФОРМИРОВАНИИ ПРОКУРАТУРЫ УКРАИНЫ: ИСТОРИКО-ПРАВОВОЙ ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Актуальность темы. Реформирование прокуратуры Украины является сложным процессом, протекающим в период становления национальной правовой системы. Как государству постсоциалистического типа Украине досталась в наследство модель прокуратуры, которая существенно воздействует на состояние законности и борьбы с преступностью, а также влияет на обеспечение конституционных прав и свобод граждан, политическую и экономическую ситуацию в государстве. В ответ на эти реалии украинской прокуратуры Совет Европы настойчиво призывает и призывает к реформированию данного института государства согласно европейским стандартам, что особо актуализирует данную проблематику.

Степень научной разработки. Под воздействием данных обстоятельств функционирование прокуратуры всегда было объектом исследования таких украинских ученых и практиков, как В. Ключков, М. Косюта, Л. Грицаенко, В. Долежан, Г. Мовчан, И. Марочкин, П. Каркач, С. Кивалов, Ю. Полянський, О. Копиленко, Ю. Шемшученко, М. Руденко, Е. Попович, Н. Якимчук и др.

© В. Г. Андрусак, 2012